O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI TA’LIM VA ILM-FAN VAZIRLIGI

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI

“O‘ZBEK TILINING GLOBAL MAQOMI VA NUFUZINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI”

MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA MATERIALLARI

2026-yil
16-oktabr

O‘ZBEK TILINI IKKINCHI TIL SIFATIDA O‘RGANISHDA SO‘Z MA’NOLARINI O‘ZLASHTIRISH

ACQUIRING WORD MEANINGS WHEN LEARNING UZBEK AS A SECOND LANGUAGE

DOI: 10.52773/tsuull.conf.2026.10.16/FEFD1924

Iskandarova Gulbahor Turabayevna
Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti O‘zbek tili va o‘qitish metodikasi kafedrasi katta o‘qituvchisi, filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD),
gulbahoriskandarova2@gmail.com
ORCID: 0000-0002-4189-2725

Annotatsiya. *Maqolada ta’lim boshqa tillarda olib boriladigan maktablarda davlat tili, ya’ni o‘zbek tilini o‘rgatishga doir barcha shart-sharoitlar yaratilgan. Umumta’lim maktablarining ikkkinchi sinfidan boshlab to‘qqizinchi sinflarigacha haftasiga ikki soatdan davlat tilini o‘rganish uchun vaqt ajratiladi. Bu davrda o‘quvchilar o‘zbek tilida o‘qish, yozish, muloqot qilish va fikrini ifodalashni o‘rganadilar. Bunda, albatta, o‘zbek tilida o‘qish va o‘rganish uchun so‘z ma’nolari mohiyatini tushunish, so‘z mazmunini turli kommunikativ vaziyatlarda o‘zlashtirish hamda undan savodli darajada foydalana olish ko‘nikmasini rivojlantirishga e’tibor qaratilishi zarur.*

Kalit so‘zlar: *til ta’limi, o‘zbek tili, leksikologiya, semasiologiya, so‘z ma’nolari taraqqiyoti, o‘zga tilli guruhlarda o‘zbek tili ta’limi.*

Annotation. *In schools where education is conducted in other languages, all conditions for teaching the state language, that is, Uzbek, have been created. From the second to the ninth grades of secondary schools, two hours a week are allocated for the study of the state language. During this period, students learn to read, write, communicate and express their opinion in Uzbek. In this, of course, it is necessary to focus on understanding the essence of word meanings for reading and learning in the Uzbek language, mastering the content of the word in various communicative situations, and developing the skills to be able to use it at a literate level.*

Keywords: *language education, Uzbek language, lexicology, semasiology, word meaning development, Uzbek language education in foreign language groups.*

So‘z ma’nosini o‘zlashtirish muammosining psixologik jihati uning fikr va so‘z shakli o‘rtasida joylashganligidadir. Ma’noning psixologik tuzilishi so‘zning lug‘atga ko‘ra nimani anglatishi bilan emas, balki so‘zlarning qo‘llanish jarayonida yoki nutq faoliyatida o‘zaro bog‘liqlik tizimi qanday ekanligi bilan belgilanadi. Shu tufayli so‘zning ma’no tuzilishini u turgan muhit belgilaydi. Psixolingvistikada so‘z ma’nolarini tushuntirishda quyidagi usullardan foydalaniladi:

-so‘zni matn asosida tushuntirish;

-so‘z ma’nosini lug‘atdan, kitobdagi izohdan foydalanib tushuntirish;

-sinonimlarini keltirib tushuntirish;

-antonimiga taqqoslab tushuntirish;

-ko‘chma ma’noli so‘z, tasviriy ifodalarni, maqollarni ham taqqoslash usuli yordamida tushuntirish mumkin;

-birikmalar va gaplar yordamida tushuntirish;

-so‘zni predmetning asosiy belgilarini aytish orqali tushuntirish;

-axloqiy mavhum tushunchalarni bildiradigan so‘zlar ma’nosini misollar yordamida tushuntirish.

Bir umumiy tushuncha bildiradigan so‘zlar sinonim so‘zlar deb yuritiladi. Ular qo‘shimcha ma’nolarni uslubiy qo‘llanishi bilan o‘zaro farq qiladi. O‘quvchi nutqi sinonimlarga boy bo‘lsa, nutqning ifodaliligi shuncha ortadi. Sinonim so‘zlar bilan ishlash elementlar ravishda 1-sinfdan boshlanadi, lekin maxsus soat ajratilmaydi. Boshlang‘ich sinfda sinonim so‘zlar ustida quyidagi mashq turlaridan foydalaniladi.

- berilgan sinonimlarni guruhlash;
- berilgan so‘zga sinonim tanlash;
- tushurib qoldirilgan sinonim so‘zlarni o‘rniga qo‘yib matnni ko‘chirish; 4) sinonimlardan mosini qo‘yib gaplarni ko‘chirish; 5) sinonim so‘zlar vositasida didaktik material tanlash.

Zid ma’no munosabatidagi so‘zlar antonim so‘zlar deyiladi-yu antonimik munosabat so‘z va iboralar orasida ham bo‘ladi. Antonimlar bilan ham boshlang‘ich sinfda amaliy tanishtiriladi. Maxsus mashqlar uyushtiriladi:

1.Berilgan so‘zga antonim tanlash.

2.Antonim so‘zlar bilan gap tuzish.

3.Berilgan gapga antonim qo‘yib ko‘chirish.

Omonim so‘zlar ustida ishlashda ham yuqoridagi kabi ishlar amalga oshiriladi.

Ko‘p ma’noli so‘zlar ustida ishlash. Darsliklarda ko‘p ma’noli so‘zlar uchrab turadi, lekin o‘quvchilar uning ko‘p ma’noli so‘zlar uchrab turadi, lekin o‘quvchilar uning ko‘p ma’noli so‘z ekanini bilmaydilar. Ular so‘z birikmalari, gap ichida taqqoslab tushuntiriladi.

O‘quvchilarga ko‘p ma’noli so‘z gap ichida ajratilib ko‘rsatilib, uning ma’nosini tushuntirish so‘raladi, so‘ng o‘zlariga ko‘p ma’noli so‘zlarni turli ma’nolarda qo‘llab birikma, gap tuzdiriladi.

O‘quvchilar nutqini boyitishda badiiy asardagi tasviriy vositalarni, maqollarni yod oldirish ham muhim ahamiyatga ega bo‘ladi.

L.S. Vigotskiy bolaning so‘z ma’nosini til belgisi sifatida izchil egallashining umumiy qonuniyatlarini o‘rnatdi. Uning kontseptsiyasiga ko‘ra, bolaning so‘z ma’nosini o‘zlashtirishi obyektga bog‘liqlikni shakllantirishdan so‘zning umumlashtiruvchi funktsiyasini, ya’ni vazifasini o‘zlashtirish orqali “to‘g‘ri ma’no”ni shakllantirishgacha bo‘lgan yo‘nalishda boradi. Obyektning muhim belgilarini ajratib olish va umumlashtirish, so‘ngra kategorik ma’no (so‘zni belgi sifatida o‘zlashtirish, butun subyekt toifasini belgilash va belgilangan subyektni ushbu toifaga kiritish).

Bolaning so‘z ma’nosini o‘zlashtirishning “asosiy yo‘li” so‘zning “sinkretik” (bolaning amaliy faoliyati bilan belgilanadigan), “konkret” ma’nosini belgilash, so‘zning nomi sifatida bosqichma-bosqich o‘tishni o‘z ichiga oladi. Obyekt, uning mavhum, "konseptual" ma’nosiga, shu jumladan belgilangan obyektning atrofdagi voqelikning boshqa obyektlari bilan aloqalari va munosabatlarining ko‘p o‘lchovli tizimini namoyish etish. Bolaning predmetli-amaliy va o‘yin faoliyati, kattalar bilan og‘zaki muloqot amaliyoti bilan bir qatorda, so‘zning boshlang‘ich ma’nosini (proto-ma’no) shakllantirishda eng muhim va hal qiluvchi omil bo‘lib xizmat qiladi.

Tilshunos olimlar so‘z ma’nosiga oid ikki xil ma’noni ajratishadi:

1. So‘zlarning izohli lug‘atlarda keltirilgan ma’nosi.

2. Nutq hosil qilivchining lingvistik ongida yashovchi ma’no.

A.N. Leontyevning fikricha, ma’no psixologik hodisa sifatida tushunchadan so‘zga o‘tadi. Ya’ni ma’no funksiyasining dinamik tabiati, ularning situatsion, kontekstual va boshqa nutq omillariga bog‘liqligi orqali u psixofiziologik jarayonlar bilan bog‘liq.

So‘zlarning ma’nolarini intererizatsiya qilish muloqot va faoliyatda sodir bo‘ladi. Ongli inson evolyutsiyasining dastlabki bosqichlarida nutqning paydo bo‘lishidan oldin musiqiy tabiatning noaniq tovushlari: ritm, tembr, eng oddiy

“ohanglar” va boshqalardan foydalangan holda muloqot sodir bo‘lgan. Bunga ikki oyoqli harakatning rivojlanishi bilan bog‘liq bo‘lgan gominidlarning bosh suyagi va og‘zi tuzilishidagi o‘zgarishlar yordam berdi.

Kichik yoshdagi bolalar metafora va umuman so‘zlarning majoziy ma’nolarini o‘zlashtirishda “noqulay” savollarni berishda qiynaladilar (*Kimning soati orqada? Kino qayerda ketyapti?* va hkz.). Ba’zi bolalar har qanday pulemyotdan (hatto gazlangan suv bilan) o‘q uzishi kerak, deb hisoblashadi. Har qanday mashina, hatto kir yuvish mashinasi ham biron joyga borishi mumkin deb hisoblashadi, chunki, u mashina so‘zini faqat “ulov” ma’nosini o‘zlashtirgan. Bolalar xuddi shu tarzda matnlarni qayta ishlaydilar, mavhum va notanish so‘zlarni aniqroq va tushunarli so‘zlar bilan almashtiradilar, garchi ular tilda mavjud bo‘lmasa ham.

O‘zbek tilini ikkinchi til sifatida o‘rganuvchilar uchun shu tilda nutqni idrok etish – bu nutq bayonotlarining tashqi shakli orqasida joylashgan ma’noni olish jarayoni. Nutqni tashkil etishning grammatik shaklini idrok etish va tushunish uning qurilishining lingvistik qonuniyatlarini bilishni talab qiladi. Idrok darajasi nutq signallarini qayta ishlash ketma-ketligini ham, nutq xabarlarini qurishning darajadagi xususiyatini ham aks ettiradi. So‘zni idrok etishning kechikishi, qabul qiluvchining ongida bir vaqtning o‘zida ikkita “logogen” faollashishi bilan bog‘liq edi, ulardan biri uning ma’nosi bilan, ikkinchisi grafika bilan bog‘liq. Bu insonning mazmunli idrok etishga bo‘lgan doimiy istagini tasdiqlaydi.

Ko‘p ma’noli yoki omonim so‘zlarni tushunishda uning bir nechta ma’nolari so‘z o‘ziga xos kontekstual ma’noga ega bo‘lgunga qadar bir-biri bilan raqobatlashadi. Shu munosabat bilan biz kontekstni og‘zaki yoki yozma nutqning semantik to‘liqligiga ega deb aniqlaymiz, bu uning tarkibiga kiritilgan alohida parchalar — so‘zlar, iboralar yoki matn parchalarining ma’nosi va ma’nosini aniqlashga imkon beradi. Masalan, “*bosh*” yoki “*ko‘z*” so‘zlarini ilk o‘rgangan xorijlik “*bosh* – inson tanasidagi bosh, birinchi a’zo”, “*ko‘z* – insonning yuz qismida joylashgan ko‘rish uchun xizmat qiladigan a’zo” sifatida biladi. Keyinchalik, matndagi mazmunga monand holda bu so‘zlarning ikkinchi va boshqa ma’nolarini o‘zlashtirishi kuzatiladi.

So‘zlarni o‘zga tilda idrok etishning yana bir xususiyati ularning bir xil semantik makondagi boshqa so‘zlar bilan o‘zaro bog‘liqligidir: “*yog‘li non”* assotsiativ jihatdan tinglovchilarda “sariyog‘ surtilgan non” mazmuniga teng kelsa, “*yog‘li ish”* birikmasini tushunish ular uchun qiyinchilik tug‘diradi. Sababi

– “*yog‘li*” ma’nosini ular ko‘chma ma’noda ifodalanganligini tushunmaydilar. Ular faqat “*yog‘*” so‘zining tarjimasini – *fat, oil* deb biladilar.

Psixolingvistikada boshqa tilni o‘zlashtirish jarayonida ekvivalent almashtirish mexanizmi haqida fikr yuritiladi. Ekvivalent almashtirish mexanizmining ta’siri shundan iboratki, nutqni idrok etish jarayonida qabul qiluvchi so‘zlar va iboralarni (murakkab belgilarni) oddiyroq signallar yoki vizual tasvirlar bilan almashtiradi. Bu ongda paydo bo‘lgan belgi asosiy belgini to‘g‘ridan-to‘g‘ri emas, balki bilvosita aks ettirishi yoki “o‘zgargan va inson tomonidan tushunilishi “so‘zlar tilidan” “tasvirlar tili” va “tafakkur tili”ga tarjima qilinganligi sababli bu o‘ziga xos zaruratdir. Ongning o‘zida tasvirga idrokda berilganlardan farqli ravishda turli xil so‘zlar mos kelishi mumkin, faqat ular bilan ma’no jihatidan bog‘langan.

Ehtimolni bashorat qilish mexanizmi. Nutqni idrok etishda qabul qiluvchi faol ekanligi aniq: u o‘zining o‘tmishdagi tajribasiga (ham nutq, ham nutqsiz) tayanadi, ehtimollik prognozini amalga oshiradi, shuningdek ekvivalent almashtirishlarni amalga oshiradi. Qabul qiluvchi faolligining namoyon bo‘lishidan biri bu apperseptsiya mexanizmining ta’siri — idrokning o‘tmishdagi tajribasiga bog‘liqligi. Qabul qiluvchining iborani qanday tushunishiga ta’sir qiladigan o‘tmishdagi tajribalar. Qabul qiluvchining faoliyati, shuningdek nutqni idrok etish jarayonida u shunchaki passiv ravishda mazkur so‘zning deyishini kutmaydi, balki o‘zi bashorat qiladi, keyingi sahifada yoki satrda nimani eshitishi yoki o‘qishi mumkinligi haqidagi farazini ilgari suradi.

Idrokning bunday xususiyati idrok jarayonining umumiy psixologik mexanizmlarining bir qismi bo‘lgan ehtimoliy bashorat qilishning psixologik mexanizmining ta’siri bilan bog‘liq. Ehtimolni bashorat qilish-o‘tmish tajribasining ehtimollik tuzilishi va mavjud vaziyat to‘g‘risidagi ma’lumotlarga asoslangan kelajakni kutish. Uning harakati shundan iboratki, qabul qiluvchi ma’lumotni kutadi, unga tayyorgarlik ko‘radi va keyingi daqiqada olishi mumkin bo‘lgan ma’lumotlar to‘g‘risida “qarshi” gipotezani ilgari suradi.

Chet tillarini o‘qitishning an’anaviy metodologiyasida birinchi navbatda rasmiy bashorat qilishga (ya’ni grammatikani taxmin qilishga) e’tibor berish kerak, degan fikr mavjud va talaba chet tilidagi matnlarda mavjud bo‘lgan semantik aloqalar bilan tanishganda semantik taxmin rivojlanadi. Odamning har bir keyingi elementni qanchalik muvaffaqiyatli taxmin qilishi gipotezaning o‘ziga bog‘liq bo‘lib, u ham to‘g‘ri, ham noto‘g‘ri bo‘lishi mumkin.

Nutqni idrok etish va tushunish. Nutqni idrok etish tilning eshitiladigan yoki ko‘rinadigan elementlarini qabul qilishni, ularning o‘zaro bog‘liqligini o‘rnatishni va ularning ma’nosi g‘oyasini shakllantirishni o‘z ichiga oladi. Shunday qilib, idrok ikki bosqichda rivojlanadi — idrok va tushunishning o‘zi.

Tushunish – bu to‘g‘ridan-to‘g‘ri idrok etilgan nutq oqimining orqasida turgan umumiy ma’noning dekodlanishi, bu idrok etilgan nutqni uning orqasida yotgan nutqqa aylantirish jarayoni demakdir. Qabul qiluvchi so‘zlar o‘rtasida semantik aloqalarni o‘rnatadi, ular quyidagilarni o‘z ichiga oladi. Tushunish natijasida tinglovchi bayonotning semantik mazmunini tushunishi yoki tushunmasligi mumkin. Shuni ta’kidlash kerakki, tushunishning o‘zi psixologik jihatdan har xil chuqurlik, har xil sifat bilan tavsiflanadi.

1. Tushunishning dastlabki, eng umumiy darajasi bayonotning faqat asosiy mavzusini — nima haqida ekanligini tushunishni anglatadi. Ushbu tushunish darajasida bo‘lgan tinglovchi faqat unga aytilgan narsalarni aytib berishi mumkin, ammo aytilganlarning mazmunini takrorlay olmaydi. Eshitilganlarning semantik mazmuni, go‘yo qabul qiluvchi bayonotning asosiy mavzusini aniqlay oladigan fon bo‘lib xizmat qiladi.

2. Ikkinchi daraja – semantik tarkibni tushunish darajasi ishlab chiqaruvchining fikrini taqdim etishning butun yo‘nalishini, uning rivojlanishini, argumentatsiyasini tushunish bilan belgilanadi. Bu muloqot jarayonida nafaqat aytilganlarni, balki aytilmaganlarni ham tushunish bilan tavsiflanadi.

3. Eng yuqori daraja nafaqat nima va nima haqida aytilganligini, balki eng muhimi nima uchun aytilganligini va qanday til vositalari bilan amalga oshirilganligini tushunish bilan belgilanadi. Bunday penetratsiya suhbatdoshning aniq mazmuni tinglovchiga ma’ruzachini boshqacha emas, balki shunday gapirishga undaydigan motivlarni tushunishga, ma’ruzachi nazarda tutgan hamma narsani, uning bayonotining ichki mantig‘ini tushunishga imkon beradi. Ushbu tushunish darajasi ma’ruzachi tomonidan ishlatiladigan fikrni ifodalashning lingvistik vositalarini baholashni ham o‘z ichiga oladi.

ADABIYOTLAR

1.Белянин В.П. Психолингвистика. - Москва: Флинта. Московский психолого-социальний институт. 2003.

2.Hojiyev A. Tilshunoslik terminlarining izohli lug‘ati. – Toshkent, 2002.

3.Kebaytuli G., Iskandarova G. O‘zbek tili darsligi (xitoyliklar uchun). – Beijing, 2016. - B. 278.

4.Леонтьев А.Н. Психология общения. – Москва, 1978. Стр. 281.

5.Shirinova Y., Iskandarova G. Inson – madaniyatlar chorrahasida // O‘zbekiston: til va madaniyat. Amaliy filologiya masalalari. 2 (5), 2024. B. 83-89.DOI:10.52773/tsuull.uzlc.aphil.2023.2.5/NQUG6205// https://aphil.tsuull.uz/index.php/language-and-culture/article/view/79

6.Usmonova Sh. Psixolingvistika. – Toshkent, 2022.

MUNDARIJA

KIRISH SO‘ZI		
Sirojiddinov Sh.S.	O‘zbek tilining xalqaro nufuzini oshirish zarurati	**6**
I. O‘ZBEK TILINING JAHON TILLARI TIZIMIDAGI O‘RNI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI		
Xolmanova Z.	O‘zbek tilining jahon tillari tizimidagi mavqeyini belgilashda lingvodidaktikaning o‘rni	**9**
Abdushukurov B.	Alisher Navoiy asarlaridagi qadimgi turkiy fe’llar semantikasi	**16**
Xudoyberdiyev J.	Mahmud Koshg‘ariy – singarmonizmning birinchi nazariyotchisi va ovrupolik olimlarning singarmonizm haqidagi xato qarashlari	**30**
Abdurahmanova M.	Alisher Navoiy merosi psixolingvistik talqinda	**45**
Xolmurodova M.	“Nasoyim ul-muhabbat” asaridagi tabobatga doir ayrim arabcha so‘zlar	**51**
O‘razova I.	Ot frazemalarning grammatik funksiyasi (Alisher Navoiy “Xamsa”sidagi frazemalar misolida)	**56**
Maxkamova D.	O‘zbek tili axborot-kommunikatsiya texnologiyalari	**60**

	terminologiyasi taraqqiyoti va tadqiqi	
Oripova M.	Sinestezik metaforalarda sezgilar interperatsiyasi	**66**
Muratova N.	Tilak va tabrik nutqiy aktlarida kommunikativ taktikaning tanlanish xususiyatlari	**72**
Abdullayeva G.	Folklor diskursida o‘xshatishlarning semantik-struktur va kognitiv tahlili	**78**
Xayrullayeva R.	Kichraytirish-erkalash shakllarining pragmatik ifodalanishi	**86**
Jumaniyozova Ch.	Sifat so‘z turkumida obyektiv va subyektiv belgilarning ifodalanishi	**90**
Abduvaliyeva K.	“Shajarayi turk” asaridagi ba’zi urug‘ nomlarining etnotoponim sifatidagi tahlili	**95**
Mullaboyeva Sh.	O‘zbek tilida o‘xshatishlar asosida estetik bahoning ifodalanishi	**107**
Mamadoliyeva M.	Graduallik kategoriyasining lingvistik tabiati va uning turdosh hodisalar bilan munosabati (Xayriddin Sultonov va Iqbol Mirzo asarlari misolida)	**115**
Mamarasulova M.	O‘zbek tili fonosemantik tahlilining fonologik asoslari	**130**
Siddiqova N.	O‘zbek xalq maqollaridagi eskirgan leksika: tarkibi,	**132**

	variantlanishi va lingvopoetik vazifalari	
Yusupova A.	Konseptlarning metaforik ifodalanishi va tahlil shakllari	**144**
O‘ralova N.	O‘zbek tilshunosligida parsellyatsiya hodisasi, uning sintaktik tavsifi va ega-kesim munosabatidagi o‘rni	**150**
Maxmudova M.	Kelishik kategoriyasining o‘rganilish tarixiga doir ayrim mulohazalar	**158**
Nurmatova S.	O‘zbek tilida rang ifodalovchi birliklarning lingvokognitiv strukturasi va konseptualizatsiya masalalari	**168**
Keldiyorova Z.	O‘zbek tilidagi shikoyat matnlarida nutqiy aktlarning ifodalanishi	**174**
Aliqulova Z.	Toponimlarning axborotni saqlash va uzatish xususiyatlari	**178**
Jurayeva Sh.	Hurmat kategoriyasining lisoniy birliklar bilan ifodalanishi	**183**
Karimova U.	Kultegin bitiktoshidagi xarakter-xususiyat bildiruvchi sifatlar tahlili	**188**
II. O‘ZBEK TILINI XALQARO MAYDONDA TARG‘IB QILISH STRATEGIYALARI		
Shamsiyeva M.	Peyzaj matnlari orqali turizmni rivojlantirish istiqbollari	**194**

Jo‘rayeva M.	Matnni tushunishda asar sarlavhasining ahamiyati	**201**
III. GLOBALLASHUV SHAROITIDA MILLIY TIL VA MADANIYATNI SAQLASH MASALALARI		
Ashirboyev S.	Adstrat sharoitidagi turkiy shevalarning o‘zaro ta’siri masalasi	**205**
Farhad Rahimi	Yakşı/ ĥoş, yap/ lap, ķop/ köp/ ĥob, appaķ/ pāk kelimeleri üzerine On the words yakşı/ ĥoş, yap/ lap, ķop/ köp/ ĥob, appaķ/ pāk	**210**
Xakimova M.	O‘zbek tilidagi metaforik konseptuallashtirishning milliy xususiyatlari	**232**
Abbozov O.	So‘x toponimlarining lingvomadaniy xususiyatlari	**238**
Komilova G.	O‘zbek tilida qadriyatlar tipologiyasining lingvistik verbalizatsiyasi	**245**
Xomidova M.	Zamonaviy o‘zbek badiiy matnlarida ertak elementlarining intertekstual xususiyatlari	**253**
Həsənzadə Səmra	Qrammatik metaforun türk dillərində reallaşması (özbək dilinin materiallari əsasinda)	**261**
Davronova Z.	Antroponimik freymlarda registrdan og‘ish fenomini (Cho‘lponning “Kecha va kunduz” romani misolida)	**272**

Tursinbayeva Sh.	Badiiy matnda onomastik birliklarning lingvomadaniy imkoniyatlari	**276**
Bekmuradova I.	O‘zbek tilidagi ijobiy fe’l-atvor leksemalarining semantik tasnifi	**283**
Imomova I.	Fitratning dramatik asarlarida maqollarning qo‘llanilishi va funksional-semantik xususiyatlari	**291**
Turgunboeva D.	Globallashuv sharoitida o‘zbek va ingliz lingvomadaniyatida miqdoriy me’yor	**297**
Amrullayeva M.	O‘zbek tilida inson xarakterini ifodalovchi frazemalarning semantik mikromaydonlari	**305**
Abdug‘afurova A.	Lingvomadaniy kodlarning poetik faollashuvi: Faxriyor va Ulug‘bek Hamdam she’riyati qiyosida	**312**
Muzaffarova Z.	Badiiy matnda qo‘llangan metaftonimik birliklarning kognitiv xususiyatlari	**322**
Jumayeva M.	Son komponentli lug‘aviy birliklarning lingvokulturologik tahlili	**327**
Xolmo‘minova H.	Frazemalarning lingvomadaniy tahlili	**333**
IV. O‘ZBEK TILINI O‘QITISHNING ZAMONAVIY METODLARI VA XORIJIY TAJRIBA		

Xusanova N.	Raqamli ta’lim muhitida o‘qish savodxonligi transformatsiyasi vositasida boshlang‘ich o‘quvchilarning kreativligini shakllantirish	**337**
Mamirova X.	Bolalarda ko‘p ma’noli so‘zlarni o‘zlashtirishning psixolingvistik mexanizmlari va til ta’limiga ta’siri	**344**
Arolova N.	Maktabgacha yoshdagi o‘zbek bolalari nutqida sintaktik tejamkorlik	**351**
Mirnosirova D.	Nutqiy ijod haqidagi nazariy qarashlar talqini	**356**
Nurboboyeva R.	Erta yoshdagi bolalar ta’limida adabiyotning tutgan o‘rni	**363**
Keldiboyeva M.	O‘zbek tili omonimlarini o‘zlashtirishda kontekst va assotsiatsiyaning psixolingvistik roli	**369**
V. TARJIMA VA LINGVOMADANIY ALOQALAR: XALQARO HAMKORLIKNING MUHIM OMILI SIFATIDA		
Mustafa Said Arslan	Türkiye türkçesi ve özbek türkçesi arasindaki yakinliğin öğretimdeki yansimalari: özbek türkçesi öğretiminde karşilaşilan sorunlar ve öneriler	**378**
Kalanova D.	O‘.Hoshimov “Dunyoning ishlari” asarining koreyscha tarjimasida milliy-madaniy realiyalarning berilishi	**389**

Muhammadiyeva D.	Ko‘p tilli parallel korpusning tarjima birliklarini qiyosiy o‘rganishdagi imkoniyatlari	**400**
Abbasova Ş.	Özbek Yazı Dili ve Azerbaycan Türkçesi'nin Ağızlarında Akrabalık Terimleri	**411**
Qarshiyev K.	Badiiy tarjimaning adabiy-estetik tafakkur evolyutsiyasiga ta’siri (Jamol Kamolning tarjimonlik faoliyati misolida)	**418**
Rahimova Z.	Parallel korpuslarning tarjimashunoslik va qiyosiy tilshunoslikdagi ilmiy ahamiyati	**428**
Bozorova S.	Rus tilidagi ayrim gippologik birliklar tadqiqiga doir	**433**
Axmedova N.	O‘zbek va ingliz tillarida ruhiy holat birliklarining semantik farqlari va kontekstual tarjimasi	**442**
Davlatova R.	Sun’iy intellekt asrida inson nutqi, tilni idrok etish va psixolingvistik jarayonlar	**448**
Turdiyeva R.	Ingliz, qoraqalpoq va o‘zbek tillaridagi maqollarda zoonimlarning lingvokognitiv tahlili (“bo‘ri” misolida)	**462**
Ataniyazova S.	O‘zbek va ingliz tillarida mayl, zamon va modallikning muloqot xulqidagi funksional-uslubiy imkoniyatlari	**466**
Sayfiyeva K.	O‘zbek va ingliz fitonim komponentli maqollarida inson	**472**

	konseptining kognitiv metaforik modellari	
Tillayeva O.	O‘zbek va turk maqollarida erkak konseptining semantik maydoni	**485**
Musurmankova Sh., **Abdullayeva D.**	“Ikki eshik orasi” romanidagi murojaat birliklarining lingvomadaniy xususiyatlari va tarjima muammolari	**495**
Abdullayeva M.	Ingliz va o‘zbek maqollarida nutqiy antonimiyaning lingvokognitiv xususiyatlari	**502**
VI. AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VA RAQAMLI MUHITDA O‘ZBEK TILINING RIVOJI		
Abjalova M.	O‘zbek tili multikorpusida aksentologik korpus va uning ahamiyati	**513**
Elova D.	O‘zbek normativ-huquqiy matnlarini lingvo-mantiqiy annotatsiyalash mezonlari	**524**
Kasimova Z.	O‘zbek tili iboralar korpusini yaratishning lingvistik va kompyuter asoslari	**534**
Nurullayeva O.	Barqaror birikmalar resurslari va parallel korpus uchun baza tuzish mezonlari	**542**
Musulmonova K.	Lingvistik ekspertologiyada matn identifikatsiyasi bo’yicha ekspert xulosalarini shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari	**550**

Umarova Sh.	Kollokatsiyalarni korpus asosida aniqlashning nazariy va metodologik asoslari	**556**
Akramdjanova M.	Parallel korpusning madaniyatlararo kommunikatsiyadagi o‘rni	**564**
Buronova R.	Raqamli muhitda o‘zbek tilidagi neologizmlarning shakllanishi	**570**
Shodmonaliyeva Y.	Sentiment tahlilda tasdiq-inkor emojlarining diskursiv va pragmatik funksiyalari	**576**
Rayimjonova M.	Rauf Parfi she’riyatining leksik-statistik xususiyatlari	**591**
VII. XALQARO TA’LIM DASTURLARI VA O‘ZBEK TILI: IMKONIYAT VA ISTIQBOLLAR		
Mirzəli Məleykə	Azərbaycanda özbək dilinin tədrisi: təcrübə və perspektivlər (bakı slavyan universitetinin timsalında)	**595**
Iskandarova G.	O‘zbek tilini ikkinchi til sifatida o‘rganishda so‘z ma’nolarini o‘zlashtirish	**603**
VIII. O‘ZBEK TILI VA DIPLOMATIYA: XALQARO MUNOSABATLARDA TILNING O‘RNI		
Темирова Б., **Темирова М.**	Кыргыз, өзбек тилдери жана алардын адабий-маданий байланыштардагы ролу	**610**

Nazarov Q.	O‘zbek diplomatik diskursida metaforalarning kommunikativ-pragmatik xususiyatlari	**620**
IX. ILMIY TADQIQOTLAR VA LINGVISTIKADA XALQARO HAMKORLIK MASALALARI		
Berdak Yusuf	O‘zbek tilining shakllanish jarayoni va eski o‘zbek tili terminlari	**626**
Qurbonova M.	Xarizmatik nutq haqidagi nazariy qarashlar talqini	**632**
Umurzoqova M.	Erkin A’zam asarlarida lisoniy shaxs tiplari	**640**
Mirzaali Malika	O‘zbek tılının mavsumıy marosımlar leksıkasıda turkıy areal mavqeyı	**646**
Məmmədova A.	Xarəzm Türkcəsində Və Müasir Özbək Dilində Qohumluq Terminlərində Cins Kateqoriyasinin İfadəsi	**661**
Tuxtasinova M.	L.Z.Budagov lug‘atidagi umumturkiy leksik fond: “tur.” pometali leksemalarning tarixiy-qiyosiy tahlili	**670**
Abdullayeva S.	So‘z yasalishını qıyosıy-tıpologık tadqıq etısh metodologıyası va tahlıl mezonları	**681**
Xasanova G.	Kinesikaning lingvistik tadqiqi: shakllanish tarixi va kommunikativ funksiyalari	**688**

Rajabov N.	O‘zbek tilida ng fonemasining talaffuzi, imlosi va tarixiy taraqqiyoti	**695**
Mirzayeva G.	O‘zbek tilida tovush o‘zgarishlarining neyrolingvistik asoslari	**699**
Arislanova M.	She’riy matnning konseptual tizimi va lingvokognitiv xususiyatlari (Erkin Vohidov ijodi misolida)	**706**
Muhammadiyeva M.	“Shum Bola” qissasidagi ba’zi polisemantik leksemalar tahlili	**717**
Abdullayev G‘.	Fitrat she’riyatidagi turkiy so‘zlarning emotsional-ekspressiv xususiyatlari	**722**
Tursunova S.	Ironiyada implikatura fenomeni va yashirin ma’no mexanizmlari	**726**
Turobova N.	Badiiy diskursda morfologik vositalarning pragmatik xususiyatlari	**737**
Utegenova O‘.	O‘zbek tilida tasviriy ifodalarning badiiy matnda qo‘llanilishi	**744**
Komilova G.	Tarixiy-badiiy matnlar korpuslarini yaratish zarurati va ularni semantik modellashtirish masalalari	**749**
Haydaraliyeva Sh., Mo‘minova M.	O‘zbek tili leksikasining taraqqiyot tamoyillari va semema tushunchasi	**759**

Axmedova M.	Diskurs tushunchasining lingvistik talqini: nazariy yondashuv va ilmiy qarashlar	**768**
Komilova Sh.	Lingvokultrologiyada evfemizm va milliy mentalitet: ayollar nutqi misolida nazariy talqinlar	**774**
Suyunova D.	“Boburnoma” dagi leksik qatlamlarning “Boburiynoma”da badiiy qayta faollashuvi: leksik-semantik va funksional-uslubiy tahlil	**780**
Maqsudaliyeva Y.	Lingvistik ekspertiza va lingvokriminalistik tahlil: nazariya va amaliyot	**786**
Abdurasulova D.	O‘zbek qizlari nutqidagi neonim va slenglarning pragmalingvistik tadqiqi	**792**
Majidova M.	Tibbiy soha rahbarlari kinesik nutqining lingvosomatik tadqiqi	**797**
Abdullayeva I.	Gender qadriyatlarning aksiolingvistik tahlili	**802**
X. O‘ZBEK TILINING OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI VA MEDIA MAKONIDAGI O‘RNI		
Saydaliyeva M.	Kinodiskurs multimediali muloqot tizimi sifatida	**809**
Otaxonova S.	Mediamatnlarda antroponimlarning pragmatik imkoniyatlari	**813**